

JARI JÄRVELÄ
Nekropolisz

Megszólalt a csengő. Olyan régi fajtájú volt, amelynek a gombját el kellett fordítani. Újból tekertem rajta egyet.

A lábujjaim mintha megnedvedtek volna. Lenéztem és észrevettem, hogy egy mély tócsában állok. Még egyszer csengettem. A küszöbnél gyülemltet fel a víz, bár pontos határát nehezen lehetett megállapítani a koszos, zöldesszürke kőcsempéken. Bent, közel az ajtóhoz egy telefon csörgött. Lehajoltam, és belestem a levélnyíláson.

Olyan keskeny volt a rés, hogy csak ferdén, lefelé tudtam benézni. Lent halomban álltak a szétázott reklámhirdetések. Miközben a telefon csörgött, a padlót elárasztotta a víz. A Citymarket hirdetésének felső sarkában Juha Mieto* mosolygott, ő még a vízfelszín fölött tudta tartani a fejét. Lebegő szakállá volt. Az újságokból álló gát, mely az ajtó túloldalán a küszöb előtt torlódott fel, lassan kezdte magát megadni. A telefon elhallgatott. Először mertem lélegzetet venni azután, hogy belestem a levélnyíláson. Visszamentem a hirdetőtáblához, és megkerestem a gondnok ajtajának számát. A legfelső emelet sorában bukkantam rá. A liftben megnyomtam a gombot, ami mellé zöld filctollal valaki a „heaven” szót írta. A földszint gombjánál nyomtatott betűkkel a „hell”, a vészcsengőnél a „Zyklon-B” felirat díszelgett. A gombok melletti ovális matrica a liftek megbízható karbantartásáról tájékoztatót, ISO szabvánnyal, a múlt heti ellenőrzés dátumával és a Kone gépipari vállalat alkalmazottjának aláírásával.

A gondnok hajlott hátú ember volt, három centi vastag talpú cipővel az egyik lábán. Beszimatolt a levélnyíláson, és hívni akarta a rendőrséget.

– Nincs kulcsa a lakáshoz?

– Én ezt az ajtót ki nem nyitom – mondta a gondnok. A keze remegett, botja hullámokat kavart a tócsa felszínén. – Ez másokra tartozik. Megyek és jelentem.

Visszabotorkált a liftbe. A mobiltelefonomat csak akkor halásztam elő a kabátsebemből, amikor a lift fénye már két emelettel feljebb járt. Azon töprengtem, hogy felhívjam-e a feleségemet. Az üzlet ugrott.

Két rendőrnőt küldtek a helyszínre. Feljűk biccenttettem.

– Maga találta meg? – kérdezte a közelebb álló.

– Én. Ezeket árulom házról házra járva – mutattam a holmimra, amely a folyosó ablakánál állt egészségesen piros orcával és duzzadó tömlővel.

A rendőr felírta a nevemet, a címemet és a telefonszámomat. A másik kulccsal a kezében a levélnyílás előtt guggolt, a nyakán széles anyajegy volt. Nyelt egyet, anyajegyén hullám futott végig.

– Rettenetesen büdös van – mondta.

Kinyitotta az ajtót, és begázolt a lakásba. Cipője orrával végleg áttörte a reklámújságokból összetorlódott gátat, és a víz kiáramlott a folyosóra. A nadrágom egészen a lábszáramig átnedvedett, a víz széles patakokban csorgott alá a lépcsősoron. Hallani lehetett, ahogy a rendőr feltépte az ablakot, és köhögött.

– Gyere ide! – kiáltotta, mire a társa elindult befelé.

A házmester a lift félig nyitott ajtajában várakozott, készen arra, hogy bármikor négy emelettel feljebb meneküljön, ha hívnák.

– Én folyton arról beszélek, hogy a csapat mindig el kell zárni – magyarázta. – Minden őszi és tavaszi lakógyűlésen. És a gyertyát sem szabad égve hagyni. Van, aki a könyvespolcán, a könyvek között égeti.

– Hasznos tanácsok – mondtam.

Bent a rendőrök egymásnak kiabáltak.

– Az istenit, zárd már el! Ne nézz le, csak zárd el azt a csapat!

– Jól van, zárom.

– Zárd már el végre!

– Mintha olyan kurvára egyszerű lenne! Nincs kedvem beleesni a kádba.

– Ne nézz le! Zárd el!

A házmester botjával a poroltóm felé bökött, és köhintett egyet.

– Azzal aztán most próbálkozhattának!

Hallottam, hogy bent kinyitottak egy újabb ablakot. Egy virágcserep összetört. A rendőr, aki kérdezősködött, a küszöbíg jött, fél kezét az arcára szorította.

– Hozzon valahonnan egy rongyot! – parancsolt rá a házmesterre.

– Rongyot?!

– Egy felmosórongyot, egy felmosófát vagy bármit, az istenit neki. Maga aztán nagy Rongyláb Jani, annyit mondhatok!

Másik kezét is az arcához emelve próbálta összeszedni magát. A házmester a lépcsőhöz bicegett. A leömlő víz eláztatta a ruháját.

* híres sífutó és politikus, ismert finn közéleti személyiség

– Maga elmehet.

A rendőr leengedte a tenyerét. Az arcán karmolásnyomok piroslottak.

– Mi történt odabent?

– Valaki a kádban lett öngyilkos. Nyitva hagyta a melegvízcsapot. A fürdőszobában a linóleum felgöngyöldött a gőzben, és eltömítette a lefolyót. Az egész lakás úszik a vízben. Ki sem tudjuk emelni, mert darabjaira mállik.

A rendőr felszedett néhány szórólapot, nagy része szétfoszlott az ujjai között. Egy alma képe tapadt a ruhája oldalára. Letépte magáról.

A poroltót beraktam a csomagtartóba, és elindultam. Néhány útkereszteződésnyire innen, messze a domb mögött toronyházak látszottak. Nem jártam még arra. Ma még nem adtam el semmit. Bekanyarodtam.

A toronyházak között nagy parkoló volt, tágas férőhelyekkel. A kocsni orrának márkajelzésével a választóvonalat vettem célba, ha a parkoló üres volt, két helyet is el szoktam foglalni.

A nyolcadikon kezdtem. Senki sem nyitott ajtót. A hetedikén egy ajtórésben megjelent valaki, de meg sem hallgatott. Egy emelettel lejjebb beengedtek.

– Jöjjön, a nappaliban mondja el részletesebben, hogy a barátnőm is hallja – mondta a nő.

A fény nagy részét egy kobaltkék lámpaernyő nyelte el. Az előszobában parányi képek lógtak a falon. Meghült ereimben a vér, amikor rápillantottam a legszélsőre. Tenyeremmel eltakartam a halvány tükröződések, ám a kép tényleg az a kép volt. A nő a díványon ült a másik mellett, a válluk összeért.

– Annikki Lindroos – mutatott a barátnőjére.

– Jó napot, Lindroos asszony. A nevem Jonni Alho. Éppen az előbb meséltem el Latvala asszonynak, hogyan menttem már meg több száz ember életét.

– Uram, teremtőm! – sápirozott Lindroos. – Akkor maga egy igazi hős. – Szoknyájának ráncaiból előkötorta a szemüvegét, és engem nézett. Nem volt meglepődve, így ajkát lebiggyesztve szemüvegének egyik lencséjét a ruhájába dörgölte. Idősebbnek tűnt Latvalánál, szeme körül az egymásra rétegződő ráncok a bádogtetőnkre emlékeztettek. Leültem.

– Már azt hittem, hogy az unokám jön – mondta Latvala.

Lindroos egyre serényebben dörgölte a szemüvegét.

– Megengedik, hogy elmondjam, miért is jöttem? – kérdeztem. Átfutottam magamban azokon az alattomos mondatokon, amelyeket tanácsos lenne elkerülnöm. „Kedves asszonyom, könnyen meg tudom cáfolni az ellenvetéseit”. A „megcáfolni” és az „ellenvetés” szavak lesújtják az ügyfelet. „Amit ön mond, őszintén megvallva nem túl ésszerű.” Az ügyfelet ezzel a néhány szóval és egy köhintéssel

idióta hazudozónak nevezzük. „Állapodjunk meg, kérem, hogy a témánál maradunk.” Az ügyfélnek tudathasadása van, Van Gogh-os örvényeket lát az égen, egyébre nem is tud figyelni. „Az ön véleménye sajnos egy idejétmúlt szemléletmódot képvisel.” A farkas végül ráeszmél, hogy a hasát kövel tömték tele, és nagy robajjal szétduzzan.

– Ezeknek ráadásul még a hangjuk is ugyanolyan – Latvala a tarkója mögött összekulcsolta a kezét, és megropogtatta az ujjait.

– Így igaz – Lindroosnak sikerült kellően megtisztítani a lencsét, azon keresztül pillantott rám. Nevetett egyet a látványon, és ölébe rejtette a szemüveget.

– Tudják, hány ember hal meg évente Finnországban tűzvész következtében? – szememmel Latvala pillantását igyekeztem becserkészni, kettejük közül ő tűnt potenciális vásárlónak.

– Egymillió – tippelt Latvala.

– Ajjaj, én számokban nem vagyok jó – mondta Lindroos. – A szorzótáblára azért még mindig emlékszem. Az elemiben kapott ám a körmére, aki nem tanulta meg. Hatszor hét az negyvenkettő, hétszer nyolc az ötvenhat.

– Finnországban nem laknak többen ötmilliónál, Latvala asszony – mosolyogtam. – Nem halhat meg minden évben ennek az ötöde tüzesetben.

– Ja, én úgy értettem ám, hogy a világon – mondta elkerekedő szemmel Latvala. – Elnézést kérek.

Nem kapsz, te hülye vén tyúk.

– Nem történt semmi – válaszoltam megtapogatva az ádámcsutkámat. A legnagyobb természetességgel ejtettem ki a szavakat.

– Amikor tehenek pusztulnak el a tűzben, az valami szörnyű dolog. Én még most is hallom, hogy bögött tizenöt tehenünk, amikor megégtek az eljegyzésem éjszakáján – Lindroos egészen közel hajolt Latvala füléhez. – Valaki féltékenységében szántsándékkal gyújtotta fel az istállót, soha nem is kapták el – suttozta. Latvala olyan ábrázattal bölintott, mint aki az elmúlt harminc év alatt mindennap hallotta a történetet.

– De hisz ez rettenetes – mondtam.

– Hah – sóhajtott fel Latvala. Igazi vénlány volt.

– Ez biztosan megmentette volna az ön teheneit is – a poroltót a hölgyek térde elé húztam. – Ez egy Bé-csopor-tos készülék, az oltópor kálium-szulfát alapú. A kálium-szulfát ugyebár egyben műtrágya is. Így aztán, ha véletlenül krumplicsodón permetezik szét, jobb lesz tőle a termés. Egy korukbeli hölgy állítólag ilyen poroltóval permetezi időnként a virágágyásait. És oh, azok az orosz-lánszajak és azok a kardvirágok, a kollégám napokig tud mesélni róluk a kávészobában. Általában napi tíz kávét is megiszik, olyankor viszont egyet sem. Csak ámuldozik és mesél. A poroltó hajtóanyaga nitrogén, mellesleg ez is

kiváló trágyázószer. Ráadásul a hajtóanyag a palackban kész keveréket alkot az oltóporral, így ezeket nem maguknak kell a tüzeset pillanatában összekeverni.

Szünetet tartottam, és a két hölgyet fürkésztem. Tágra nyílt szemekkel ültek. Hamarosan leesik nekik, hogy miről beszélek, és innen is úgy távozhatok, ahogyan jöttem, csupasz seggel.

– E nélkül megnézheti magát az ember – mondtam, és megpaskoltam a poroltót. Az aktatáskámból elővettem az újságkivágásokat tartalmazó dossziét. – Az elmúlt néhány év során kiollóztam a napilapokból a tüzesetekről szóló híreket. Nekem persze nincs időm nap mint nap újságot olvasni, én ugyanis dolgozom. Néhányan azonban elvárják, hogy példákat is hozzak. Az itt látható tüzesetekben ez a masina megmentette volna az emberek életét vagy ingóságait. A dossziében hatvanegy példát találnak.

Ünnepélyesen átnyújtottam a dossziét Latvalának. Úgy érintette meg a fedelét, mint egy hímes tojást, a közepénél kinyitva az ölébe engedte.

– Nocsak, Luviában is volt tűzvész? – kérdezte.

Igen, volt. Emlékszem az esetre. A nyugat-finnországi képviselőnk éppen néhány héttel korábban járt a helyszínen. A házigazda kidobta, még utána is kiabált, hogy ilyen szaros – elnézést a kifejezésért, de még most is úgy bosszant az emberi butaság – játékszerekre itt nincs szükség. Szobabiciklire meg bárszékre nyre bezzeg jócskán tellett neki. Ezek természetesen mind elégték.

Köhintettem és hátradőltem, a hasamon összefontam az ujjaimat. Jobb szememet lehunyva végigpillantottam magamon egészen a cipőm orráig. Hagyd csak, hadd főjének a nénikék saját félelmükben. A nadrág szára nedves volt, a hajtókája kidudorodott.

– Használhatnám a vécét? – kérdeztem.

A kabátot hamar a csapra akasztani. De hisz ez marhaság. Levettem a nadrágom. Megragadtam a nadrágszárak végénél fogva, és megráztam a vécékagyló fölött. Semmi. Kölcsönvettem Latvala fogkefét, nyelvél beletúrtam a hajtókájába. Semmi. Na ugye. Vécépapírral letöröltem a cipőmről a vízfoltokat. Megcsipkedtem az arcomat. Tényleg azt gondoltad, hogy egy ujjat fogsz találni?

Latvala nem tartott téglát a vécéartályban takarékoskodás céljából. Ez jó jel. Az öreglány tehát nem az a megrögzött spórolós típus. Leengedtem mind az öt liter vizet a kagylóba, és sietve bekukkantottam a zuhanyfüggöny mögé, az ülőkádba. Az alján mindössze egy hajszálrepedés volt.

A kis képek a vécéajtóval szemközt lógtak. Leakasztottam a legszélsőt, és visszaléptem a fürdőszoba élesebb fényébe. A lükiai szarkofág volt a képen. Még a háttérben lévő kerítés is ugyanaz volt, a kapu azonban nem látszott.

A kerítéshez akkoriban egy vörösrre festett kapu tartozott, rajta Törökország fehér félholdja a csillaggal, a kapu mellett többnyelvű, nyomtatott betűs kartontáblák. „Temetkezési szarkofág, az egyetlen megcsodálható emlék, ami a lükiaiaiktól fennmaradt.” A belépés a kerítés innenső oldalára valamivel olcsóbb volt fényképezőgép nélkül, mint fényképezőgéppel, bár az olcsó is drágának számított. A legtöbb embernek fényképezőgépe volt, nekem fejfájásom a másnaposágtól. Otthagytam a feleségemet és a kigyózó sort, felmáztam a közeli domb tetejére.

– Csodálatos volt – mondta feleségem később a buszban. – Te bezzeg nem láttad, éppen okádtál valahol. Te soha nem nézel meg semmit, még a kökörsciniket sem szoktad észrevenni.

Felértem a dombtetőre, és térdre rogytam. A domb mögött szélesen terült el a szomszédos lankákra is felkapaszkodó lükiai nekropolisz. Szarkofágok tízesével, százával. Felső részük nyeregyszerűen ívelt volt, egyikben tyúkot tartottak, a másik szerszámos fészerként szolgált. Távolságban a falusi gyerekek egyik szarkofágról a másikra ugráltak, fogócskázta. Akinek a lába a földet érintette, kiesett a játékból. A legkisebbik felém mutatott, kiestél. Látszott a kerítés által behatárolt négyszög lent, ahonnan felmáztam, belsejében az emberek egyetlen szarkofág körül nyüzsögtek. Villogtak a vakuk.

Epeváladékkal a számban értettem meg, hogy mi is az illúzió.

– Az a szerencséd, hogy én gondolok rád – mondta a feleségem. – Vettem ott egy képet a szarkofágról. Számozott példány – kezembe adta, és orrát a busz ablakához nyomta.

Visszaakasztottam ugyanezt a képet az előszoba falára. Amikor beléptem a szobába, Latvala éppen Lindroosnak nyújtotta át a dossziét. Lindroos felemelte öléből a szemüvegét, feltette, és kíváncsian vizslatott. Idegesített, ahogy a szemüvegével babrált, a feleségem is folyton ezt csinálta.

– Tudna olyasvalakiról is mesélni, akinek van efféle poroltója? – kíváncsiskodott Latvala.

– Ez a lakás is veszélyes – mondtam. – A kezéből kiesik a gyufa, a hölgy pulóvere cianhidrogénné és kéndioxiddá válik. A gyárakban ezekre az esetekre vannak a drága szűrőberendezések, a hölgy tüdejében azonban ilyenek nincsenek. Az ágyhuzat ráolvad a lábára. A függönyök poliakrilból vannak, szétfröcsögnek, és egy perc sem telik bele, az egész lakásban úgy szórják szét a lángokat, mint a tűzijáték.

– Hány ilyennek kellene lennie a lakásban? – Lindroos megragadta a zárszelepénél a poroltót, egyre jobban félt.

– Az lenne a legbiztonságosabb, ha minden szobában lenne egy – magyaráztam. – Ha hirtelen arra ébred álmából, hogy tűz van, nem emlékszik rá, hogy hol is hagyta utoljára a poroltót. Egy pillanatnyi bizonytalankodás pedig sorsdöntő lehet.

– Akkor talán én kettőt kérek – döntötte el Lindroos. Latvala beérte egy névjegykártyával. Nocsak, nem is olyan ostoba! Megvártam, amíg Lindroos aláírja a szerződést, majd lementem, hogy az autó csomagtartójából felhozzak két poroltót.

– Nos, hová tegyük? – kérdeztem odafenn. – Messze lakik?

– A nyolcadik emeleten – mondta Lindroos.

– Felvigyük? Megnézhetném, hogy hol lennének a legjobb helyen.

Lindroosnak szőnyegpadlóval borított egyszobás lakása volt. Az egyik poroltót a hálófülke sarkába, a másikat az előszoba fogasa alá tettem. Úgy tűnt, Lindroosnak vékony karja van, nem igazán bírná ezeket emelgetni. Akár róla is szólhat majd a hatvankettes számú újságkivágás.

– A poroltók oldalán finnül és svédül talál használati utasítást, illetve magyarázatot az ábrákhoz – mondtam. – Érdemes a tudnivalókat átismételni, ha kezdenek feledésbe merülni. Nem árt akár előre gyakorolni is egy kicsit.

– Hogyne – erősítette meg Lindroos.

Adtam neki is egy névjegykártyát a készülék után-töltésére gondolva, és arra biztattam, hogy próbálja ki néha a poroltót a fürdőszobában. Lindroos visszajött velem Latvala lakásába, mindkettőjünkkel kezét fogtam.

– Olyan jó, hogy erre járt – hálálkodott Lindroos. Tekintetében halálfélelem villant.

– Ez Törökországból van – mondtam, és a képre mutattam. – Kaléból.

– Egy vándorművészről vettem mindegyiket – mondta Latvala. – Én nem tudom, honnan származnak. – Latvala lefújta a nem létező port a kép üvegéről. – Elmondta, hogy ő maga festette a helyszínen. Annyira különleges volt a fény, hogy ecsetet kellett ragadnia.

– Magának nagy szerencséje van – mondtam. – Gyönyörű, különleges kép. Ami engem illet, én nem ismerem fel az igazán szép dolgokat, inkább gyakorlatias ember vagyok.

Lementem az ötödikre. Már a csengő gombján volt az ujjam, amikor hirtelen megtorpantam. Leguggoltam, és megvizsgáltam a küszöböt, beszimatoltam a levélnyíláson. Magamra erőltettem a nevetést.

– Jó napot, Jonni Alho vagyok – mondtam az ajtónak. – Több száz embert mentettem már meg a haláltól. Fiatalabb koromban éppen az ellenkezőjét tettem, koporsókat árultam egy temetkezési vállalatnál. Aztán megjött az eszem, és visszatértem az élethez, ami kiegyensúlyozott és nemes érzés. Most poroltókat árulok, egyesek szeretnének megmenekülni, mások nem. Megengedi, hogy bemenjek?

Megnyomtam a csengőt.

Raitsits Tivadar fordítása

ORVOKKI VIRONEN

Istenhozzád-idő II.

*Éjjel,
mikor a fák és a lovak
lehorgasztják fejüket,
és az álom ringatja őket,
három hatalmas, fehér pünkösdirózsa-hold
vándorol szakadatlan
oda-vissza, a fekete szélben.
Szívemben
a rohanó órák ingája
a kamra falába ütközik,
oda-vissza,
és a lovak felemelik fejüket
minden egyes ütésre,
a holdvilágban
várják a szívszakadás hangját.
A csendet.*

Szj Enikő fordítása